

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

С 3 «Міжнародні відносини»

Розробник

Олександр ТРИГУБ

Тетяна БОГДАНОВА

Завідувач кафедри
розробника

Олександр ШЕВЧУК

Завідувач кафедри
спеціальності

Олександр ШЕВЧУК

Гарант освітньої програми

Ірина ГАБРО

Декан факультету /директор
інституту (до якого
відносяться спеціальності)

Анастасія ХМЕЛЬ

Начальник НМВ

Євгенія ПОСТИКІНА

Миколаїв – 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	Історія міжнародних відносин		
Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини		
Спеціальність	С 3 «Міжнародні відносини»		
Спеціалізація (якщо є)			
Освітня програма	«Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)»		
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)		
Статус дисципліни	нормативна		
Курс навчання	1		
Навчальний рік	2025-2026		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	1, 2	---	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	8,5 кредитів / 255 годин		
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	62	---
	– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)	62	---
	– годин самостійної роботи студентів	131	---
Відсоток аудиторного навантаження	49%	---	
Мова викладання	українська	---	
Форма проміжного контролю (якщо є)		---	
Форма підсумкового контролю	залік – 1 семестр іспит – 2 семестр	---	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Нормативно-навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин» є професійно-орієнтованою дисципліною освітньо-професійної програми підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти з спеціальності С 3 «Міжнародні відносини» і має за мету зробити значний внесок у формування професійного рівня майбутніх фахівців, які залучені до загальнолюдських цінностей, сприймають ідеологію гуманізму та прагнуть до самовдосконалення.

Мета та завдання навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» полягає у наданні знань та формування вмінь з основ теорії, історії та практики дипломатії і міжнародних відносин. Складові частини курсу розкривають особливості виникнення та розвитку міжнародних відносин провідних держав різних континентів, місце сучасних магістральних держав у становленні міжнародних відносин Нового часу та новітньої доби (від стародавності до 1945 р.), основні принципи та напрями їх зовнішньої політики та дипломатії.

Об'єктом вивчення початкової дисципліни «Історія міжнародних відносин» є розвиток міжнародних відносин в історичній ретроспективі.

Предметом навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» є становлення та розвиток міждержавних відносин і дипломатії, зовнішня політика держав світу, міждержавні конфлікти, шляхи їх вирішення та результати.

Нормативна навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин» базується на навчальних дисциплінах «Філософія», «Історія та культура України» та є базою для вивчення навчальних дисциплін «Геополітика та геостратегія», «Зовнішня політика та дипломатія України», «Теорія міжнародних відносин».

Курс «Історія міжнародних відносин» виконує кілька соціально значущих функцій: пізнавальну, практично-політичну, світоглядну й виховну. Методологічними підвалинами змісту курсу є цивілізаційний, культурологічний, стадіально-регіональний підходи. Принципами вивчення історичних фактів є принципи історизму, об'єктивності, соціального підходу, альтернативності.

Студент повинен знати:

- ~ основні проблемно-теоретичні питання курсу в їх історичній перспективі;
- ~ історичну хронологію у сфері міжнародних відносин;
- ~ діяльність видатних дипломатів, поглядів вітчизняних і зарубіжних істориків і дипломатів на ту чи іншу проблему дипломатичної історії;
- ~ етимології, змісту основних понять і категорій дипломатії, їх історичну еволюцію;
- ~ дипломатію провідних держав світу від стародавньої доби до 1945 рр.;
- ~ специфіку міжнародних відносин у довестфальську добу;
- ~ особливості формування Вестфальської, Віденської та Версальсько-Вашингтонської систем міжнародних відносин;
- ~ історичну та політичну карти світу.

Студент повинен вміти:

- ~ демонструвати знання, набуті у процесі навчання, щодо зовнішньої політики держав і діяльність інших учасників міжнародних відносин в історичній ретроспективі;
- ~ вільно оперувати основними історичними та дипломатичними поняттями та категоріями;
- ~ вільно оперувати набутими історичними фактами для підтвердження основних теоретичних узагальнень;
- ~ проводити самостійні дослідження проблем історії міжнародних відносин із використанням наукових теорій і концепцій, наукових методів і міждисциплінарних підходів;

аналізувати та оцінювати концептуальні підходи до вирішення проблем історії міжнародних відносин та розвитку зовнішньої політики;
вести наукову дискусію, відстоювати й аргументувати свою точку зору;
застосовувати набуті знання для аналізу сучасного стану дипломатії у різних країнах світу;
вільно орієнтуватися в історичній і політичній картах світу різних періодів.

Програмні компетентності студента:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні теоретичні та практичні задачі та проблеми в сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики, здійснювати аналіз міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що передбачає застосування теорій міжнародних відносин, зовнішньої політики та використання міждисциплінарних та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 2, ЗК 3, ЗК 8, ЗК 12, ЗК 13

(ЗК 2) Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя;

(ЗК 3) Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

(ЗК 8) Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

(ЗК 12) Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

(ЗК 13) Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 1, СК 2, СК 3, СК 9, СК 10

(СК 1) Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій;

(СК 2) Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

(СК 3) Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;

(СК 9) Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем;

(СК 10) Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

Результати навчання (РН):

(РН 01). Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

- ~ (PH 03). Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.
- ~ (PH 06). Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.
- ~ (PH 07). Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

№ з/п	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1 семестр				
1	Міждержавні відносини Стародавнього Сходу	2	2	4
2	Зовнішня політика та міжнародні відносини Стародавньої Греції	2	2	4
3	Зовнішня політика та міжнародні відносини Стародавнього Риму	2	2	4
4	Зовнішня політика та дипломатія Візантії (V-X ст.)	2	-	2
5	Міждержавні відносини періоду Раннього та Класичного Середньовіччя	2	4	6
6	Церква у міжнародних відносинах доби середньовіччя	-	2	2
7	Дипломатія Київської Русі та Галицько-Волинської держави	-	2	2
8	Міждержавні відносини періоду Класичного та Пізнього Середньовіччя	2	-	2
9	Європейські міжнародні відносини доби пізнього Середньовіччя (14-15 ст.)	-	2	2
10	Середньовічна зовнішня політика та дипломатія держав Сходу: зміст, характер, особливості	-	2	2
11	Міжнародні відносини Нового часу: загальна характеристика	2	-	2
12	Міждержавні відносини епохи іспанського володарювання	2	2	4
13	Європа часів французької гегемонії: XVII ст.	2	-	2
14	Ключові стратегії європейського театру міжнародних відносин 16-17 ст.	-	2	2
15	Європа – Османська імперія: війна і дипломатія	-	2	2
16	Східноєвропейські відносини XVI-XVII ст.	4	-	4
17	Європейські міжнародні відносини XVIII ст.	4	4	8
18	Держави Сходу у системі міжнародних відносин і дипломатії (Пізнє середньовіччя – Новий час).	4	2	6
	Всього за 1 семестр	30	30	60
2 семестр				
19	Міжнародні відносини наприкінці XVIII – на початку XIX ст.: головні тренди	2	4	10
20	Міжнародні відносини в 20-ті – 40-ві рр. XIX ст.	2		5
21	Східне питання у світовій політиці 20-х – 50-х рр. XIX ст.	2	2	4
22	Зовнішня політика Франції при Наполеоні III. Громадянська війна в США	2	2	4
23	Об'єднання Німеччини. Франко-пруська війна	2	2	4
24	Східна криза 70-х рр. XIX ст. Європейська	2	4	4

	дипломатія 80-х – 90-х рр. XIX ст.			
25	Колоніальна експансія європейських держав у 70-х – 90-х рр. XIX ст.	2		4
26	Далекосхідна проблема в міжнародних відносинах XIX – початку XX ст.		2	4
27	Зовнішня політика США в другій половині XIX – на початку XX ст.	2		4
28	Завершення боротьби за розподіл світу та перші війни за його переділ	2	2	4
29	Боротьба Антанти та Троїстого союзу. Балканські війни.	2	2	4
30	Перша світова війна. Паризька мирна конференція. Вашингтонська конференція	2	4	4
31	Міжнародні відносини у міжвоєнний період.	4	4	4
32	Передвоєнна політична криза в Європі.	2		4
33	Міжнародні відносини під час Другої світової війни. Ялтинська та Потсдамська мирні конференції.	4	4	4
	Всього за 2 семестр	32	32	71
	Всього за курсом	62	62	131

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план (зміст)
1 семестр	
Тема 1. Міждержавні відносини Стародавнього Світу	
1.	<p>Лекція 1.1. Міждержавні відносини Стародавнього Сходу.</p> <p>Давньоєгипетська держава в міжнародних відносинах; єгипетська дипломатія в добу Нового царства. Міждержавні відносини та дипломатія в давньому Межиріччі: Хетська держава в міжнародних відносинах; Зовнішня політика Ассирійської держави у II тис. до н.е.; Боротьба з антиассирійськими коаліціями; Ассирійська дипломатія VII ст. до н.е.</p> <p>Характер міжнародно-правових відносин Сходу. Дипломатія давньої Індії. Давньокитайська дипломатія: експедиції Чжан Цяня; започаткування Великого шовкового шляху. Дипломатичні зв'язки країн Далекого Сходу. Ідеологія зовнішньої політики Давнього Китаю: «Артхашастра», «Закони Ману».</p>
2.	<p>Лекція 1.2. Зовнішня політика та міжнародні відносини Стародавньої Греції.</p> <p>Міждержавні відносини та дипломатія в архаїчній Греції. Форми міжнародних зв'язків у давній Греції. Греко-перські війни. Калліїв мир 449 р. до н.е. Дипломатична боротьба в епоху Пелопоннеської війни.</p> <p>Піднесення Македонії. Втручання Македонії в грецькі справи. Коринфський конгрес. Перський похід Олександра та механізми його успіху. Дипломатія Олександра Македонського у Центральній Азії та в Індії.</p> <p>Боротьба діадохів за владу після смерті Олександра Македонського. Антимакедонська війна у Греції. Договір Селевка з Чандрагуптою. Війна між Антігоном та коаліцією. Битва при Іпсі.</p> <p>Формування елліністичних держав. Боротьба елліністичних держав за вплив у Східному Середземномор'ї. Елліністичні держави і Рим: боротьба за вплив на Балканах та Східному Середземномор'ї.</p> <p>Організація дипломатичної служби в елліністичних державах. Міждержавні договори в елліністичному світі. Дотримання норм дипломатичного етикету. Міжнародно-правові норми. Крах елліністичної дипломатії.</p>
3.	<p>Лекція 1.3. Зовнішня політика та міжнародні відносини Стародавнього Риму.</p> <p>Міжнародні відносини в Західному Середземномор'ї у VIII-III ст. до н.е. Основні форми римської дипломатії.</p> <p>Становлення римської зовнішньої політики. Римська дипломатія у Першій Пунічній війні.</p> <p>Міжнародні відносини у Західному Середземномор'ї у 30-20-х рр. III ст. до н.е.</p> <p>Двобій римської та карфагенської стратегій і дипломатії у роки Другої Пунічної війни. Дипломатія Риму в ході Македонських війн. Експансія Риму у Східному Середземномор'ї. Дипломатія Юлія Цезаря.</p> <p>Ідеологія римського імперіалізму. Зовнішня політика Риму часів імперії. Рим і варвари.</p>
Тема 2. Міжнародні відносини епохи Середньовіччя	
4.	<p>Лекція 2.1. Зовнішня політика та дипломатія Візантії (V-X ст.).</p> <p>Римська імперія та варвари. Постаті візантійської дипломатії V ст. Дипломатія</p>

	<p>Юстиніана.</p> <p>Боротьба з Іраном у VI – першій третині VII ст. Посольська справа у Візантії в VI-X ст. Доктрина зовнішньої політики.</p> <p>Візантійська дипломатія й слов'яни у VI-X ст. Візантійська дипломатія на Сході у IX-XIII ст. Зовнішня політика імперії за династії Комнінів. Четвертий хрестовий похід і доля Візантійської імперії. Дипломатія згасаючої імперії.</p>
5.	<p>Лекція 2.2. Міждержавні відносини періоду Раннього та Класичного Середньовіччя</p> <p>Папська дипломатія та Карл Великий. Створення Папської області. Дипломатія Карла Великого. Відносини з римським папою, Ломбардією, Візантією, Іспанією, Баварією. Розпад імперії Карла Великого. Страсбурзька присяга. Верденський договір. Виникнення самостійних держав у Європі.</p> <p>Дипломатія Європи періоду феодальної роздробленості. Право приватної війни.</p> <p>Дипломатія та зовнішня політика середньовічної Русі, їх зміст та характер. Розбудова міждержавних відносин. Дипломатія Русі у XI-XV ст. Зносини з Візантією та Західною Європою. Відносини з Польщею й Угорщиною. Дипломатичні зносини Новгороду. Міжкнязівська дипломатія на Русі. Любечський з'їзд. Практика посольської служби. Міждержавні договори та їх класифікація. Відносини з Золотою Ордою, Литвою, татарами. Роль церкви в дипломатії Русі XI-XIII ст.</p> <p>Дипломатія арабів. Халіфат Омейядів. Багдадський халіфат. Дипломатична практика арабських держав, її особливості. Трактат «Сіасет-Наме» Нізам-аль-Мулька про посольства, їх обов'язки та дипломатію.</p>
6.	<p>Лекція 2.3. Міждержавні відносини періоду Класичного та Пізнього Середньовіччя</p> <p>Загальна характеристика політичного становища Європи часів Класичного Середньовіччя. Священна Римська імперія і папство в XI-XIV ст. Дипломатія в протистоянні папства та Священної Римської імперії. Боротьба за інвеституру та ключіський рух. Хрестові походи та дипломатія у XII ст.: загальна характеристика. Дипломатична служба римської курії.</p> <p>Становлення і розвиток універсалістських тенденцій у Європі. Агресія німецьких феодалів на Схід (IX-XIII ст.). Дипломатія провідних європейських країн XII-XIII ст. Виникнення перших постійних дипломатичних представництв. Посольська справа, її особливості.</p> <p>Зовнішня політика провідних європейських країн у XIV-XV ст. Дипломатія періоду Столітньої війни. Дипломатія Італії у XII-XV ст. Провідні італійські дипломати. Зародження та розвиток міжнародного права.</p>
Тема 3. Міжнародні відносини Нового часу	
7.	<p>Лекція 3.1. Міжнародні відносини Нового часу: загальна характеристика.</p> <p>Загальна характеристика періоду. Періодизація дипломатичної історії XVI-XVIII століть і основні напрями зовнішньої політики і дипломатії європейських держав. Політична карта Європи XVI ст.</p> <p>«Державний інтерес» як принцип політики.</p> <p>Органи зовнішньої політики і дипломатії у XVI-XVIII століттях. Дипломатична служба. Розвиток науки міжнародного права.</p> <p>Побут і характер дипломатів XVI-XVIII ст. Типи дипломатів.</p>
8.	<p>Лекція 3.2. Міждержавні відносини епохи іспанського володарювання.</p> <p>Міжнародні відносини Європи часів іспанської могутності. Головні напрямки іспанської зовнішньої політики XVI-XVII ст. Колоніальні захоплення. Іспанська</p>

	<p>гегемонія в Європі, її передумови та причини. Дипломатія Карла V. Відносини з Францією. Політика щодо Німеччини. Дипломатія Філіпа II. Відносини з Англією та Нідерландами. Занепад Іспанії: причини та наслідки.</p> <p>Європейські зовнішньополітичні відносини XVI ст.: загальна характеристика.</p> <p>Зовнішня політика Франції й Англії у XVI ст. Дипломатія Франції. Міждержавні відносини. Відносини з Італією. Франко-австрійське суперництво. Відносини з Іспанією та Туреччиною</p>
9.	<p>Лекція 3.3. Європа часів французької гегемонії: XVII ст.</p> <p>Нове в співвідношенні політичних сил у Європі. Французька гегемонія. Дипломатія Генріха IV. Основні цілі. Створення коаліції проти Габсбургів. Дипломатія кардинала А.Ж. Дю Плессі Ришельє. Продовження «реалістичної політики» Генріха IV. Тридцятилітня війна, її політичні та дипломатичні наслідки. Вестфальський мир та його значення. Відносини Франції з Англією, Нідерландами, Данією, Швецією. Дипломатія Людовіка XIV. Відносини з Німеччиною. Війни Людовіка XIV, їх політичні та дипломатичні наслідки. Німвегенські угоди. Франко-голландське суперництво. «Аугсбурзька ліга». Розширення антифранцузької коаліції. А.Г. Оксеншерн як політик та дипломат.</p> <p>Зовнішня політика Англії у XVII ст. Англійська дипломатія, її особливості. Відносини з державами континентальної Європи. Дипломатія англійської революції. 1640-1660 рр. Дипломатія «довгого парламенту», її зміст та наслідки. Поновлення відносин з державами континентальної Європи. Загострення англо-французьких відносин. Відносини з Нідерландами. Дипломатія О. Кромвеля. Перемога над Нідерландами. Договори 1654 р. Іспанська проблема.</p>
10.	<p>Лекція 3.4.1. Східноєвропейські відносини XVI-XVII ст. Ч. 1.</p> <p>Особливості міжнародних відносин в регіоні. Становлення Речі Посполитої та Московського царства. Становлення дипломатії Кримського ханату. Основні напрямки зовнішньої політики Кримських ханів. Татарська проблема в політиці Москви та Речі Посполитої.</p> <p>Створення Речі Посполитої та її зовнішньополітичні пріоритети. Боротьба с Османською імперією і Кримським ханством. Польсько-московське протистояння. Дипломатична боротьба в роки московської Смути. Річ Посполита у визвольній війні українського народу середини XVII ст. Початок занепаду «Польської республіки».</p>
11.	<p>Лекція 3.4.2. Східноєвропейські відносини XVI-XVII ст. Ч. 2.</p> <p>Головні напрями зовнішньої політики Москви у XVI ст. Приєднання російських земель, захоплених Польсько-Литовською державою. Лівонські війни. Підтримка дружніх відносин із Османською імперією і Кримським ханством. Остаточна ліквідація залежності від Золотої Орди. Балтійське питання.</p> <p>Міжнародне становище та головні напрями зовнішньої політики Москви у XVII ст. Боротьба із польською окупацією. Українське питання в зовнішній політиці Москви. Балтійське питання. Боротьба з Туреччиною та її васалом – Кримом.</p> <p>Організація та традиції «Посольського приказу». «Посольський обряд».</p>
12.	<p>Лекція 3.5.1. Європейські міжнародні відносини XVIII ст. Ч. 1.</p> <p>Розстановка політичних сил у Європі на початку XVIII ст. Зміни у співвідношенні політичних сил у Європі. Посилення боротьби за лідерство. Дипломатія країн Європи напередодні та у період боротьби за іспанську, польську й австрійську спадщини.</p> <p>Німеччина в політиці та дипломатії країн Європи. Участь у європейських війнах, політичні та дипломатичні наслідки. Посилення Пруссії. Політика та дипломатія Фрідріха-Вільгельма I. Австро-пруське суперництво: витоки та причини.</p>

	<p>Французька дипломатія у XVIII ст. Війна за іспанську спадщину. Утрехтський договір, його значення та наслідки. Європейська дипломатія у період Семилітньої війни. Занепад міжнародного авторитету Франції.</p>
13.	<p>Лекція 3.5.2. Європейські міжнародні відносини XVIII ст. Ч. 2.</p> <p>Зовнішня політика Англії у XVIII ст. Посилення ролі Англії, її дипломатія. Відносини з Францією. Англо-пруські відносини. Колоніальна політика в Індії.</p> <p>Австро-пруське суперництво. Семилітня війна 1756-1763 рр. Англо-французьке й австро-пруське суперництво. Франко-австрійське зближення. Австро-російські взаємини. Даліше посилення Пруссії у Німеччині.</p> <p>Зовнішня політика Російської імперії XVIII ст.: загальна характеристика. Головні стратегічні напрямки зовнішньої політики Російської держави: Північна війна, Семилітня війна, «Чорноморське» питання, «Польське» питання.</p>
14.	<p>Лекція 3.6.1. Держави Сходу у системі міжнародних відносин і дипломатії (Пізнє середньовіччя – Новий час). Ч. 1.</p> <p><i>Конкретно-історичні умови й особливості розвитку держав Сходу.</i> Проблеми європейського проникнення, його політичні та дипломатичні наслідки.</p> <p><i>Індія.</i> Індійське суспільство після смерті Саліма (Джахангіра). Підкорення Мевару, Кашмірського князівства, Кіштвару. Бенгальська проблема в дипломатії Могольської імперії. Мирна угода 1621 р. Відносини з державами Декану. Дипломатія Аурагзеба, досягнення та проблеми. Відносини з Англією, Португалією, Росією. Розпад імперії Великих Моголів. Згортання зовнішньополітичних відносин.</p> <p><i>Китай.</i> Особливості історичного розвитку країни. Проблема західноєвропейської присутності в регіонах традиційно китайських інтересів. Курс мінського уряду на обмеження зовнішньополітичних відносин, його причини та наслідки. Зовнішня політика та дипломатія Цінської імперії. Еволюція принципів зовнішньої політики та дипломатії. Відносини з Кореєю. Приєднання Халхі. Відносини з джунгарами. Війна з Голданом, її наслідки. Відносини з В'єтнамом, Хамі, Турфаном. Китайсько-російські відносини. Нерчинський договір. Відносини з Нідерландами.</p>
15.	<p>Лекція 3.6.2. Держави Сходу у системі міжнародних відносин і дипломатії (Пізнє середньовіччя – Новий час). Ч. 2.</p> <p><i>Японія.</i> Специфіка історичного розвитку держави. Вступ країни в період зовнішньополітичної ізоляції, її причини, прояви та наслідки. Закон 1636 р. Заборона місіонерської та політичної діяльності іноземців. Вислання з країни іспанців та португальців. Режим заходу суден Голландії, Кореї та Китаю до порту Сімабара. Поступова відмова Японії від зовнішньополітичної ізоляції.</p> <p><i>Висновки.</i> Витоки та етапи формування і розвитку дипломатії від стародавнього світу до XVIII ст. Зміст, еволюція. Вплив дипломатії цього періоду на подальший розвиток дипломатії та піднесення її ролі в системі сучасних міжнародних відносин.</p>
2 семестр	
16	<p>Міжнародні відносини наприкінці XVIII – на початку XIX ст.: головні тренди</p> <p>Французька революція та зміни в розстановці сил. Зовнішня політика Франції доби Першої Республіки та Директорії. Антифранцузькі коаліції.</p> <p>Європейські дипломатичні відносини в наполеонівську добу. Перший етап дипломатичної діяльності Наполеона: ставлення Наполеона до Австрії, Англії, Росії Ам'єнський мир (1802). міжнародні відносини у 1802-1806 рр. Розгром Пруссії. континентальна блокада Англії та Тільзітський мирний договір.</p> <p>Європейські міжнародні відносини в часи Наполеонівської імперії. Європейська дипломатія від Тільзіта до загибелі імперії Наполеона. Наполеон як дипломат. Війна</p>

	<p>1812 р., битва під Лейпцигом. Шомонський трактат. Віденський конгрес. Ватерлоо. Дипломатичне мистецтво Талейрана.</p> <p>Утворення США та входження їх в систему міжнародних відносин. Війна за незалежність США, її наслідки. Версальський мирний договір 1783 р. Б. Франклін як дипломат.</p>
17	<p>Міжнародні відносини в 20-ті – 40-ві рр. XIX ст.</p> <p>Ставлення європейських країн до революційного та національно-визвольних рухів у 20-40-х рр. XIX ст. «Священний союз» та його роль у міжнародних відносинах 20-40-х рр. XIX ст.</p> <p>Ставлення європейських держав до революційного та національно-визвольного руху 30-40-х рр. XIX ст.: Липнева революція 1830 р. у Франції та ставлення до неї Миколи I; позиція великих держав у питанні про польське повстання 1830-1831 рр.; Бельгійська революція і великі держави; придушення Миколою I угорського повстання.</p>
18	<p>Східне питання у світовій політиці 20-х – 50-х рр. XIX ст.</p> <p>Східне питання у світовій політиці 20-50-х рр. XIX ст. Виникнення східного питання. Грецька проблема. Питання про автономію Сербії. Ункіяр-Іскелеський договір Росії з Туреччиною і суперечності великих держав у східному питанні. Спроба Миколи I домовитись з Англією про поділ Туреччини.</p> <p>Кримська війна і Паризький конгрес. Міжнародні відносини напередодні Кримської війни. Дипломатична діяльність великих держав під час Кримської війни. Паризький конгрес 1856 р.</p>
19	<p>Зовнішня політика Франції при Наполеоні III. Громадянська війна в США</p> <p>Зовнішня політика Франції при Наполеоні III. Зовнішня політика Наполеона III у Європі. Колоніальні війни Наполеона III. Війна в Індокитаї, мексиканська авантюра; колоніальні загарбання в Африці. Наполеон III як дипломат. Дипломатична діяльність європейських держав щодо польського повстання 1863 р.</p> <p>Громадянська війна в США і європейські держави. Передумови громадянської війни у Північній Америці. Початок війни. Завершальний етап війни.</p>
20	<p>Об'єднання Німеччини. Франко-пруська війна</p> <p>Франко-пруська війна і об'єднання Німеччини. Бісмарк як дипломат. Прусько-датський конфлікт. Австро-пруська війна. Дипломатична підготовка франко-пруської війни. Франко-пруська війна. Франкфуртський мир.</p> <p>Європа після Франкфуртського миру. Франко-німецькі відносини у 1871-1875 рр. Союз трьох імператорів. Австро-німецько-російські відносини другої половини 70-х – першої половини 80-х рр. XIX ст. Д. Андраші і зовнішньополітична позиція Австро-Угорщини в другій половині 1870-х рр. Австро-німецький договір 1879 р. Італо-німецьке зближення. Укладення Троїстої угоди та її наслідки для Європи</p>
21	<p>Східна криза 70-х рр. XIX ст. Європейська дипломатія 80-х – 90-х рр. XIX ст.</p> <p>Східна криза 70-х рр. XIX ст. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. Становище на Балканах всередині 70-х рр. XIX ст. Дипломатична підготовка російсько-турецької війни 1877-1878 рр. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. Сан-Стефанський мирний договір. Берлінський конгрес.</p> <p>Європейська дипломатія II пол. 80-х рр. XIX ст. Укладення Троїстої угоди та її наслідки для Європи. Болгарська криза 1885-1886 рр. і позиції великих держав. Російсько-німецькі економічні суперечності. Загострення франко-німецьких відносин. Крах союзу трьох імператорів. Середземноморська Антанта. Договір перестраховки. Солсбері і англійська політика “блискучої ізоляції”. Франко-російський союз 1891-1893 рр. Загострення англо-німецьких суперечностей у Південній Африці.</p>
22	<p>Колоніальна експансія європейських держав у 70-х – 90-х рр. XIX ст.</p> <p>Колоніальна експансія. Причини колоніальної експансії. Колоніальні загарбання Британії і Франції в Азії. Близький Схід: захоплення Кіпру, контроль над Суецьким</p>

	<p>каналом; Середній Схід: протекторат над Афганістаном, приєднання Середньої Азії до Росії і загострення російсько-англійських відносин; Південно-Східна Азія: протекторат над Бірмою та Малайзією; Північна та Центральна Африка: загострення протиріч з Францією, протекторат над Єгиптом (1882), спроба захоплення Судану (1885), Фашодський конфлікт (1898); Південна Африка: південноафриканська криза 1890-х рр., загострення англо-німецьких протиріч, англо-бурська війна. Встановлення протекторату Франції над Тунісом. Закабалення Туреччини і захоплення Єгипту. Афганський конфлікт 1885 р.</p> <p>Колоніальна політика Німеччини. Конголезьке питання. Берлінська конференція 1885 р. Загарбання Конго.</p> <p>Загострення колоніальних протиріч. Фашодський інцидент. Політика європейських держав і США в Східній Азії. Японо-китайська війна 1894-1895 рр. Поділ Китаю на сфери впливу.</p>
23	<p>Зовнішня політика США в другій половині XIX – на початку XX ст.</p> <p>Позиція США щодо латиноамериканського питання: доктрина Монро та європейська дипломатія; американо-мексиканська війна 1846-1848 рр. та її наслідки; Дипломатичні відносини під час громадянської війни у США (1861-1865 рр.).</p> <p>Зовнішня політика США в останній третині XIX ст. Іспансько-американська війна, її результати і наслідки; доктрина Хей.</p>
24	<p>Завершення боротьби за розподіл світу та перші війни за його поділ</p> <p>Іспансько-американська війна. Доктрина Хей. Договір про Панамський канал.</p> <p>Англо-бурська війна. Німецька військово-морська програма. Гаазька конференція 1899 р. Ситуація на Далекому Сході. Російсько-японська війна.</p>
25	<p>Боротьба Антанти та Троїстого союзу. Балканські війни</p> <p>Утворення Антанти (1904-1907 рр.). Англо-німецьке морське суперництво.</p> <p>Боротьба за Туреччину і Балкани між Троїстим союзом і Антантою. Марокканські кризи. Італо-турецька війна.</p> <p>Балканські війни. Балканський блок. Перша Балканська війна. Друга Балканська війна. Міжнародне становище напередодні Першої світової війни.</p>
26	<p>Перша світова війна. Паризька мирна конференція. Вашингтонська конференція</p> <p>Перша світова війна. Австрійсько-сербський конфлікт. Початок російсько-німецької війни. Вступ у війну Англії і Франції. Дипломатія в роки Першої світової війни. Завершення Першої світової війни.</p> <p>Паризька мирна конференція. Дипломатична боротьба на конференції. Ліга націй. Договори з Німеччиною та її союзниками.</p> <p>Вашингтонська конференція, її результати. Версальсько-Вашингтонська система, її риси.</p>
27	<p>Міжнародні відносини у міжвоєнний період</p> <p>Міжнародні відносини у 1920-ті рр. Ситуація в Європі після закінчення Першої світової війни. Активізація зовнішньополітичної діяльності радянської Росії та України. Генуезька конференція і Раппальський договір. Лозаннська конференція та її договори. План Дауеса. Локарнські угоди та їх міжнародне значення. Пакт Бріана – Келлога.</p>
28	<p>Міжнародні відносини у 1930-ті рр. Експансія Японії в Китаї й виникнення вогнища війни на Далекому Сході. Проблеми європейської колективної безпеки в зовнішній політиці СРСР. Воєнна агресія Італії, Німеччини та Японії в 1935-1937 рр. Аншлюс Австрії Німеччиною і загострення політичного становища в Європі.</p>
29	<p>Передвоєнна політична криза в Європі</p> <p>Мюнхенська конференція та її наслідки. Розчленування Чехословаччини Німеччиною.</p> <p>1939-й. Англо-франко-радянські переговори в Москві. Пакт про ненапад між</p>

	СРСР та Німеччиною, таємні протоколи.
30	<p>Міжнародні відносини під час Другої світової війни. Ялтинська та Потсдамська мирні конференції</p> <p>Початок Другої світової війни Напад Німеччини на Польщу. Воєнна капітуляція Франції та її міжнародні наслідки. Дипломатична підготовка Німеччини до війни з СРСР. Напад гітлерівської Німеччини на СРСР. Створення антигітлерівської коаліції. Московська конференція міністрів закордонних справ та Тегеранська конференція глав урядів СРСР, США й Великої Британії.</p>
31	<p>Відкриття другого фронту в Європі. Міжсоюзницькі конференції. Конференція в Думбартон-Оксі Воєнні дії в Західній Європі. Ялтинська конференція. Конференція в Сан-Франциско і створення ООН. Завершення війни у Європі. Потсдамська конференція. Війна з Японією. Завершення Другої світової війни та її наслідки</p>

4.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1 семестр	
Тема 1. Міждержавні відносини Стародавнього Світу.	
1.	<p style="text-align: center;">Семінар 1.1. Міждержавні відносини та дипломатія Стародавнього Сходу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політична карта країн Передньої Азії та Середземномор'я (середина II – середина I тисячоліття до н.е.). 2. Міжнародні відносини Єгипту у II – на початку I тисячоліття. Договір Рамзеса II та Хаттусиля III 1296 р. до н.е.: зміст та умови укладання. 3. Зовнішня політика та дипломатія Ассирії. 4. Міждержавні відносини Стародавньої Індії. Зовнішня політика Держави Маур'їв (317-180 рр. до н.е.). 5. Принципи індійської зовнішньої політики та дипломатії за «Артхашастрою». 6. Міждержавні відносини Стародавнього Китаю: внутрішньокитайська та зовнішня дипломатія. Особливості зовнішньої політики Китаю епохи імперії Цинь. 7. Принципи зовнішньої політики Китаю за відомим твором Сунь У (Сунь-цзи) «Мистецтво війни».
2.	<p style="text-align: center;">Семінар 1.2. Міждержавні відносини та дипломатія часів Стародавньої Греції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міждержавні відносини гомерівського часу (XII-VII ст. до н.е.). 2. Загальна характеристика міжнародних відносин Стародавньої Греції класичного періоду (V-IV ст. до н.е.). Основні форми міжнародних зв'язків. 3. Виникнення та формування Перського царства. Зовнішня політика Перської держави Ахеменідів (VI-IV ст. до н.е.) 4. Міждержавні відносини та дипломатія Греції часів греко-перського протистояння (500-449 рр. до н.е.). Створення Делоського морського союзу. 5. Дипломатія Греції періоду спартано-афінського протистояння (457-404 рр. до н.е.). 6. Міждержавні відносини Елліністичного Світу. Виникнення, розквіт і розвал Македонської імперії (IV-III ст. до н.е.).
3.	<p style="text-align: center;">Семінар 1.3. Міждержавні відносини та дипломатія Стародавнього Риму</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення Римської держави (VIII-V ст. до н.е.). Основні форми дипломатії Стародавнього Риму. 2. Римсько-карфагенське протистояння (264-146 рр. до н.е.). 3. Загарбницька зовнішня політика Римської Республіки у III-I ст. до н.е. Дипломатія Юлія Цезаря. 4. Міждержавні відносини та дипломатія Риму часів розквіту імперії (I ст. до н.е. – II ст. н.е.). 5. Особливості дипломатії Риму з варварами (III-V ст.). 6. Падіння Римської імперії. Велике переселення народів у міжнародних відносинах Європи IV-VII ст. і створення перших варварських королівств.
Тема 2. Міжнародні відносини епохи Середньовіччя.	
4.	<p style="text-align: center;">Семінар 2.1. Європейські міжнародні відносини доби класичного Середньовіччя (XI-XIII ст.). Частина 1.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування політичної карти Європи у ранньому Середньовіччі. Імперія Карла Великого та її розпад. 2. Політичне становище Франції на межі X-XI ст. Зовнішня політика Капетингів в XI-XII ст. 3. Нормандське завоювання Англії. Зовнішня політика Англії в Європі в XI-XII ст. Початок завоювання Ірландії. 4. Утворення імперії Плантагенетів і наростання англо-французьких суперечностей у XIII ст.
5.	<p>Семінар 2.2. Європейські міжнародні відносини доби класичного Середньовіччя (XI-XIII ст.). Частина 2.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Німеччина у міжнародних відносинах Європи XI-XIII ст. Німецька колонізація Східної Європи. 2. Іспанія та Португалія у міжнародних відносинах XI-XIII ст. Реконкіста. 3. Італійські землі в європейських міжнародних відносинах XI-XIII ст. Італійська колонізація та розширення міжнародної торгівлі Італії. 4. Скандинавські землі у міжнародних відносинах XI-XIII ст. Загарбницькі походи скандинавів. 5. Політична ситуація у Східній Європі в XI-XIII ст.
6.	<p>Семінар 2.3. Церква у міжнародних відносинах доби середньовіччя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль Церкви у міжнародних відносинах доби середньовіччя. 2. Ключіський рух та боротьба імператорів і пап за інвеституру. 3. Боротьба між імператорами та папами у XII-XIII ст. 4. Занепад папського універсалізму. 5. Дипломатична служба римської курії. 6. Хрестові походи у міжнародних відносинах XI-XIII ст.
7.	<p>Семінар 2.4. Дипломатія Київської Русі та Галицько-Волинської держави</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення Руської держави. Прийняття християнства та його вплив на міжнародні відносини. 2. Міждержавні відносини Русі у X-XI ст. Русько-візантійські відносини X-XII ст. «Шлюбна дипломатія». 3. Русь у міжнародних відносинах XII – першої половини XIII ст. Боротьба з Тевтонським орденом. 4. Зовнішня політика та дипломатія Галицького князівства у XIII-XIV ст. Відносини із Золотою Ордою.
8.	<p>Семінар 2.5. Європейські міжнародні відносини доби пізнього Середньовіччя (XIV-XV ст.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Створення Іспанського королівства та початок іспанської колонізації. Відкриття Х. Колумбом американського континенту. 2. Священна Римська імперія у XIV-XV ст. 3. Італійські республіки у міжнародних відносинах і торгівлі XIV-XV ст. 4. Створення Швейцарського союзу та його роль у міжнародних відносинах Європи. 5. Міжнародні відносини Східної Європи у XIV-XV ст. 6. Столітня війна та дипломатія Європи (1337-1453).

9.	<p>Семінар 2.6. Середньовічна зовнішня політика та дипломатія держав Сходу: зміст, характер, особливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика міжнародних відносин провідних держав Сходу в середині першого тисячоліття нашої ери (Китай, Японія, Індія). 2. Міжнародні відносини та дипломатія Китаю часів середньовіччя (VI-XVI ст.) 3. Утворення Монгольської імперії та основні напрямки її зовнішньополітичної експансії (XIII-XIV ст.) 4. Зовнішня політика Індії часів Делійського султанату та імперії Великих Моголів (XI-XVII ст.). 5. Становлення державності Японії та її зовнішньополітичні орієнтири.
Тема 3. Міждержавні відносини епохи іспанського володарювання.	
10.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Великі географічні відкриття та розширення міжнародних зв'язків Європи (кінець XV – XVI ст.). 2. Італійські держави в європейських міжнародних відносинах XVI ст. Італійські війни. 3. Реформація в Європі та її вплив на європейські міжнародні відносини. Аугсбурзький мир 1555 р. 4. Зовнішня політика Іспанії XVI ст. Іспано-англійське суперництво. 5. Зовнішня політика Англії часів Тюдорів. Початок колоніальних захоплень. 6. Французька монархія в європейських міжнародних відносинах XVI ст. 7. Східноєвропейські держави у міжнародних відносинах XVI ст. Польсько-московське протистояння.
Тема 4. Ключові стратегії європейського театру міжнародних відносин	
11.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зовнішня політика Англії. Англо-нідерландське суперництво. 2. Міжнародні відносини Франції часів Людовика XIV. 3. Тридцятирічна війна. Вестфальський мир 1648 р. 4. Священна Римська імперія та її зовнішня політика. 5. Активізація міжнародної політики Австрії. Приєднання Угорщини та Трансильванії. 6. Річ Посполита та Московське князівство у міжнародних відносинах Східної Європи XVII ст. Польсько-російська боротьба за українські землі. 7. Україна у міжнародних відносинах другої половини XVII – початку XVIII століть.
Тема 5. Європа – Османська імперія: війна і дипломатія	
12.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення Османської держави. Наступ османів у XIV-XVI ст. 2. Ідеологія османських завоювань і дипломатична служба Османської імперії. 3. Антиосманські коаліції другої половини XV-XVI ст. 4. Відносини Османської імперії з Річчю Посполитою та Габсбургами на зламі XVI-XVII століть. 5. Османська імперія та європейські держави першої половини XVII ст. 6. Османська імперія та Кримське ханство у міжнародних відносинах другої половини XVII ст.
Тема 6. Європейські міжнародні відносини XVIII ст.	
13.	<p>Семінар 6.1. Міжнародні відносини країн Європи у першій половині</p>

	<p>XVIII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейські міжнародні відносини на межі XVII-XVIII ст.: загальна характеристика. 2. Зовнішня політика Англії. Англо-французьке та англо-іспанське протистояння. Війна за іспанську спадщину (1701-1714 рр.). 3. Австрійська зовнішня політика. Війна за австрійську спадщину (1740-1748 рр.). Аахенський мир 1748 р. 4. Польща у міжнародних відносинах першої половини XVIII ст. Боротьба за польський престол (1733-1735 рр.). 5. Головні стратегічні напрямки зовнішньої політики Російської держави першої половини XVIII ст. Північна війна (1700-1721 рр.). 6. Посилення міжнародної ролі Росії в європейських справах у 1725-1750 рр. Белградський мир 1739 р. 7. Колоніальна боротьба першої половини XVIII ст. Просування Росії на Схід.
14.	<p>Семинар 6.2. Зовнішня політика Європи у другій половині XVIII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зовнішня політика Англії другої половини XVIII ст. Дипломатія Уільяма Пітта Молодшого. 2. Криза французької дипломатії напередодні 1789 р. 3. Посилення Пруссії та її зовнішня політика: Троїста ліга (1788 р.); Прусько-австрійське суперництво та Тешенський конгрес (1779 р); Союз північнонімецьких князів (1786 р.). 4. Колоніальні війни другої половини XVIII ст. 5. Семирічна війна (1756-1763 рр.): причини та головні вузли протистояння. Паризький договір і Хубертусбурзький мир 1763 р. 6. Зовнішня політика Російської імперії другої половини 18 ст. Російсько-турецькі війни. Поділи Польщі.
Тема 7. Міжнародні відносини країн Сходу (XVII – XVIII ст.)	
2 семестр	
16	<p style="text-align: center;">Наполеон як дипломат</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок військової та політичної кар'єри Наполеона Бонапарта. Зовнішня політика Директорії. 2. Європейські дипломатичні відносини в наполеонівську добу. Перший етап дипломатичної діяльності Наполеона: <ol style="list-style-type: none"> а) ставлення Наполеона до Австрії, Англії, Росії, Ам'єнський мир (1802); б) міжнародні відносини у 1802-1806 рр. Розгром Пруссії; в) континентальна блокада Англії та Тільзітський мирний договір. 3. Другий етап дипломатичної діяльності Наполеона Бонапарта (1807-1815): <ol style="list-style-type: none"> а) побачення в Ерфурті, назрівання конфлікту з Росією; б) Війна 1812 р. та дипломатичні принципи Олександра I й М.І. Кутузова. Розстановка дипломатичних сил під час війни; в) битва під Лейпцигом. Шомонський трактат. Захоплення Парижа.
17	<p>Віденська система міжнародних відносин</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка Віденського конгресу. Позиції Олександра I, Меттерніха, Талейрана, Кестльрі. 2. Дипломатична боротьба навколо польсько-саксонського і німецького питань. Таємний Віденський договір 1815 р. 3. Заключний акт Віденського конгресу (9 червня 1815 р.). Віденський регламент 1815 р. 4. Утворення “Священного союзу”.
18	Східне питання у світовій політиці 20 50-х рр. XIX ст. Кримська війна і

	<p>Паризький конгрес</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Російсько-турецька війна 1806-1812 рр. Бухарестський мирний договір (28 травня 1812 р.). 2. Повстання в Греції (1821). Петербурзький протокол (1826). Російсько-турецька війна 1828-1829 рр. Адріанопольський мирний договір. 3. Східне питання” у 1830-1840-і роки: <ul style="list-style-type: none"> ~ а) турецько-єгипетський конфлікт 1832-1833 рр. і роль Росії; ~ б) союзний договір між Росією та Османською імперією (1833) й російсько-австрійські конвенції “про недоторканість Османської імперії” (1833); ~ в) Лондонські конвенції 1840-1841 рр. 4. Кримська (Східна) війна 1853-1856 рр.: причини, цілі сторін, етапи. Дипломатична діяльність великих держав під час війни. 5. Паризький конгрес (1856). Позиції провідних держав. Умови Паризького мирного договору та його наслідки для Росії.
19	<p>Зовнішня політика Франції при Наполеоні III</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок дипломатичної кар’єри Луї Наполеона (1848-1852). 2. Європейська політика Наполеона III у другій половині 1850-х – 1860-і роки: <ul style="list-style-type: none"> ~ а) погіршення англо-французьких відносин та зближення з Росією; ~ б) італійське питання та франко-австрійські відносини; ~ в) ставлення Франції до польського питання 1863 р. 3. Колоніальна політика Наполеона III: <ul style="list-style-type: none"> ~ а) війна в Індокитаї; ~ б) мексиканська авантюра; ~ в) колоніальні загарбання в Африці.
20	<p>Об’єднання Німеччини: франко-пруська війна і Франкфуртський мир</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Війна з Данією: її причини, результати, наслідки. 2. Прусько-австрійська війна: її причини, результати, наслідки. 3. Франко-пруська війна: дипломатична підготовка, причини, результати. Франкфуртський мир. 4. Франко-німецькі відносини після Франкфуртського миру. Франко-німецький конфлікт 1874 р. та місія Радовіца. Воєнна тривога 1875 р. 5. Союз трьох імператорів. 6. Бісмарк як дипломат.
21	<p>Східна криза середини 70-х рр. XIX ст. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. Берлінський конгрес</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лондонський протокол та початок російсько-турецької війни 1877-1878 рр. Дипломатична ситуація під час війни. 2. Умови Сан-Стефанського мирного договору. 3. Загострення протиріч між великими державами під час східної кризи. 4. Берлінський конгрес та його рішення.
22	<p>Європейська дипломатія другої половини 80-х рр. XIX ст. Укладення франко-російського союзу 1891-1893 рр.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Д. Андраші і зовнішньополітична позиція Австро-Угорщини в другій половині 1870-х рр. Австро-німецький договір 1879 р. 2. Італо-німецьке зближення. Укладення Троїстої угоди та її наслідки для Європи. 3. Болгарська криза 1885-1886 рр. і позиції великих держав. 4. Погіршення російсько-німецьких відносин у другій половині 1980-х – на початку 1890 рр.). 5. Франко-російський союз 1891-1893 рр.
23	<p>Далекосхідна проблема в міжнародних відносинах XIX – початку XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Експансія європейських держав до Китаю. Перша опіумна війна. Нанкінський (1842 р.) та Хуанпуський (1844 р.) договори. Місія Кушинга та договір з США 1844

	<p>р. Друга опіумна війна. Місія Путятіна (1857-1858 рр.). Тяньцзінський (1858 р.) та Пекінський (1860 р.) договори.</p> <ol style="list-style-type: none"> Зростання іноземної експансії до Китаю в останній третині XIX – на початку XX ст.: російсько-китайські відносини. Проблеми делімітації кордонів; франко-китайська війна 1884-1885 рр. Конвенція Лі – Фурньє. Тяньцзінський договір (1885 р.); англо-китайські взаємини. Пекінська (1886) та Лхаська (1904 р.) конвенції. Експансія Японії у Південно-Східну Азію: Ансейські договори (1854-1858 рр.) європейських держав з Японією; революція Мейдзі та зміна зовнішньополітичного курсу Японії; японське проникнення до Кореї та політика інших держав. Канваський договір 1876 р. Позиція Росії (меморандум Вебера – Комури, протокол Лоба нова – Ямагати, протокол Розена – Нісі та ін.). Японсько-китайські відносини. Конвенція Лі – Іто (1885 р.). Війна 1894-1895 рр. Сімоносекський мирний договір (1895 р.). Встановлення протекторату Японії над Кореєю (1905 р.). Російсько-японська війна 1904-1905 рр. Портсмутський мир..
24	<p>Завершення боротьби за розподіл світу. Основні напрямки англійської колоніальної експансії</p> <ol style="list-style-type: none"> Близький Схід: захоплення Кіпру, контроль над Суецьким каналом; Середній Схід: протекторат над Афганістаном, приєднання Середньої Азії до Росії і загострення російсько-англійських відносин; Південно-Східна Азія: протекторат над Бірмою та Малайзією; Північна та Центральна Африка: загострення протиріч з Францією, протекторат над Єгиптом (1882), спроба захоплення Судану (1885), Фашодський конфлікт (1898); Південна Африка: південноафриканська криза 1890-х рр., загострення англо-німецьких протиріч, англо-бурська війна.
25	<p>Боротьба Антанти й австро-німецького блоку. Балканські війни.</p> <ol style="list-style-type: none"> Утворення Антанти (1904-1907 рр.). Англо-німецьке морське суперництво. Боротьба за Туреччину і Балкани між Троїстим союзом і Антантою. Італо-турецька війна. Марокканські кризи. Балканські війни, їх наслідки.
26	<p>Перша світова війна: перебіг, завершення та наслідки</p> <ol style="list-style-type: none"> Початок війни: причини та характер війни, плани сторін; міжнародне становище влітку 1914 р.; Сараєвське вбивство та його наслідки; дипломатичні ігри в липні 1914 р. Основні етапи війни. Міжнародні відносини під час війни. Загострення ситуації на початку 1917 р.: Лютнева революція в Росії; вступ у війну США. Встановлення влади більшовиків та вихід Росії з війни. Сепаратні мирні переговори. Брестський мирний договір. Останній період війни. Комп'єнське перемир'я та його наслідки.
27	<ol style="list-style-type: none"> Паризька мирна конференція 1919-1920 рр.: скликання й хід роботи конференції; створення Ліги Націй; Версальський мирний договір з Німеччиною; договори з союзниками Німеччини. Вашингтонська конференція. Документи підписані між учасниками конференції.
28	<p>Міжнародні відносини у міжвоєнний період</p> <ol style="list-style-type: none"> Генуезька конференція 1922 р. Рапалльський договір. Гаазька конференція. Лозаннська конференція та її угоди. Боротьба за збереження Версальського порядку у 1924-1929 рр.: план Дауеса; Локарнські угоди та їх міжнародне значення; пакт Бріана – Келлога. Міжнародні відносини в період світової економічної кризи. Курс Німеччини на ревізію Версальського порядку.

29	<ol style="list-style-type: none"> 7. Експансія Японії у Китаї і виникнення вогнища війни на Далекому Сході. 8. Проблеми колективної безпеки в зовнішній політиці СРСР. 9. Агресія Італії проти Ефіопії. Інтервенція Німеччини та Італії до Іспанії. 10. Аншлюс Австрії та Мюнхенська змова. 11. Пакт Молотова – Ріббентропа. Крах Версальсько-Вашингтонської системи.
30	<p style="text-align: center;">Міжнародні відносини під час Другої світової війни</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Напад Німеччини на Польщу і початок Другої світової війни. Воєнна капітуляція Франції та її міжнародні наслідки. 2. Напад гітлерівської Німеччини на СРСР, його наслідки. 3. Створення антигітлерівської коаліції. Московська конференція 1943 р. Каїрська конференція. 4. Тегеранська конференція.
31	<ol style="list-style-type: none"> 5. Конференція в Думбартон-Оксі. Конференція в Сан-Франциско і створення ООН 6. Ялтинська конференція. 7. Берлінська (Потсдамська) конференція. 8. Вступ СРСР у війну проти Японії. Капітуляція Японії і політика США щодо неї. <p>Підсумки Другої світової війни</p>

4.3. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота з курсу «Історія міжнародних відносин» полягає, насамперед, у наступному: а) опрацювання лекційного матеріалу; б) підготовка до семінарських занять; в) підготовка до контрольних заходів (підсумкового тестування, заліку, іспиту).

Особлива увага приділяється підготовці до семінарського заняття, що проводиться у складі академічної групи. Групове семінарське заняття представляє собою дискусію з попередньо визначених тем. Студенти готують тези виступів, відповіді чи доповіді на питання семінарського заняття.

Завданнями групових семінарських занять є поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення студентів до аналізу політичних подій, активної творчої роботи із самостійного опрацювання рекомендованої літератури; вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні політичні знання у практичній діяльності.

На кожному груповому семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами відповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формувати свої думки на основі вивченого матеріалу, критично його осмислювати.

Відповідь на семінарському занятті – це активна участь у обговоренні всіх питань, що виносяться на семінар, підкріплення доповіді цитатами та посиланнями на літературу. Вільне володіння матеріалом доповіді, що дозволяє задавати та відповідати на питання по темі.

Загалом такий вид роботи має підтвердити вміння студента самостійно: визначати наукову проблему; узагальнювати та аналізувати дану інформацію; використовувати набуті в процесі навчання теоретико-методологічні знання й практичні навички в аналізі реальних політичних проблем.

Підсумкове тестування (1 семестр, 2 семестр) – завдання, яке виконується безпосередньо за темами лекційних і семінарських занять, самостійної роботи. Кожен варіант тестування складається з 10 запитань (приклади питань подаються у робочій програмі до курсу у розділі *Підсумкове тестування (приклади питань)*).

Самостійна робота – це невелике за обсягом завдання, яке безпосередньо стосується теми поточного семінару і може виконуватися як під час його проведення, так і бути підготоване заздалегідь самостійно.

Тестування 1 семестр (приклади питань)

1. Перший відомий в історії міжнародний договір було укладено в:
 - а. 1000 р. до н.е.
 - б. 1296 р. до н.е.
 - в. 1648 р.
 - г. 1239 р. до н.е.

2. Авторами Ель-Амарнського листування були:
 - а. Правителі Стародавнього Єгипту.
 - б. Правителі Стародавньої Індії.
 - в. Вавилонські правителі.
 - г. Правителі Персії.

3. Автором відомого політико-філософського трактату «Артхашастра» є...
 - а. Ману.
 - б. Ашурбаніпал.
 - в. Чандрагупта Маур'я.
 - г. Чанакья (Каутилья).
 - д. Чжан-Цань.

4. Відомий політико-філософський трактат «Артхашастра» було створено в...

- а. Китаї.
- б. Єгипті.
- в. Індії.
- г. Персії.
- д. Ассирії.

5. Спроба створення антиассирійської коаліції належить цареві:

- а. Ашурбаніпала.
- б. Шамаш-Шумукіну.
- в. Тахарк.
- г. Саргон.

6. Найдавніша форма мирних міжнародних зв'язків і міжнародного права в Стародавній Греції:

- а. амфіктіонія.
- б. проксенія.
- в. сіммахія.
- г. сімбола.

7. У 216 р. до н.е. відбулася битва:

- а. при Каннах.
- б. при Замі.
- в. при Гавгамелах.
- г. під Сіракузами.

8. Рекомендаційні листи, що надавалися грецьким послам до проксенів мали назву:

- а. диплома.
- б. сімбола.
- в. ангела.
- г. правильна відповіді не зазначена.

9. Відомими дипломатами у Стародавній Греції були:

- а. Ганнібал і Хаттушіль III.
- б. Арміній і Олександр Македонський.
- в. Фемістокл і Перикл.
- г. Правильна відповідь не зазначена.

10. Греко-перські війни відбувалися у:

- а. 20 ст. до н.е.
- б. 5 ст. н.е.
- в. 4 ст. до н.е.
- г. 5 ст. до н.е.

11. Приводом Пелопоннеської війни V ст. до н.е. був:

- а. Ахейський конфлікт.
- б. Страта Сократа.
- в. Епідамнський інцидент.
- г. Каліїв мир.

12. Зовнішньополітичними справами Стародавнього Риму класичного періоду займалися:

- а. Сенат.
- б. Народні збори.

- в. Імператор.
- г. Рада старійшин.
- д. Парламент.

13. Право оголошення війни в найдавніший період історії Стародавнього Риму мали:

- а. Сенат.
- б. феціали.
- в. легати.
- г. сенату-консультум.

14. Відому схему «розділяй та володарюй» у боротьбі Риму з галлами використав:

- а. Октавіан Август.
- б. Нерон.
- в. Калігула.
- г. Гай Юлій Цезар.

15. Падіння Західної Римської імперії відбулося у:

- а. 350 р. до н.е.
- б. 500 р. до н.е.
- в. 476 р. н.е.
- г. 734 р. н.е.

16. Франкське королівство запозичило дипломатичний етикет у...

- а. Стародавнього Риму.
- б. Стародавньої Греції.
- в. Візантії.
- г. Персії.

17. У IX ст. між Київською Руссю і Візантією були укладені такі договори:

- а. Від 960 р. князем Володимиром; від 974 р. укладений князем Ігорем; від 988 р., укладений княгинею Ольгою.
- б. Від 911 р., укладений князем Олегом; від 944 р., укладений князем Ігорем; від 971 р., укладений князем Святославом.
- в. Від 905 р., укладений князем Олегом; від 936 р. укладений князем Святославом; від 961 р. укладений князем Ігорем.
- г. Від 915 р., укладений князем Ігорем; від 925 р., укладений князем Володимиром; від 934 р., укладений князем Аскольдом.

18. Постійний дипломатичний представник Римського папи епохи пізнього середньовіччя:

- а. посол.
- б. апокрисіарій.
- в. нунцій.
- г. вікарій.
- д. бонікій.

19. Хто відав зовнішньополітичними та дипломатичними справами Середньовічного Китаю?

- а. Консул.
- б. Відомство зовнішніх зносин.
- в. Імператор.
- г. Міністр закордонних справ.
- д. Правильна відповідь відсутня.

20. Столітня війна почалася у ...

- а. 1238 р.
- б. 1337 р.
- в. 1453 р.
- г. 1305 р.
- д. 1414 р.

21. Коли відбувалася Лівонська війна?

- а. 1411-1422 рр.
- б. 1501-1514 рр.
- в. 1558-1582 рр.
- г. 1569-1591 рр.
- д. 1605-1618 рр.

22. Коли тривала Тридцятилітня війна в Європі?

- а. 1560-1590.
- б. 1618-1648.
- в. 1699-1729.
- г. 1756-1786.

23. Підписання Вестфальського миру.

- а. 1614 р.
- б. 1654 р.
- в. 1648 р.
- г. 1715 р.
- д. 1701 р.

24. Етап історії дипломатії періоду XVI-XVII ст. характеризується:

- а. Переважанням Франції в Європі.
- б. Дипломатичними успіхами Російської імперії.
- в. Переважанням Іспанії в Європі.
- г. Початком політичного об'єднання Німеччини.

25. Дипломатичні служби абсолютних монархій у XVI-XVIII ст. вдосконалювалися за рахунок:

- а. Призначення постійних дипломатичних представництв в іноземних державах.
- б. Призначення дипломатичних представників при міжнародних організаціях.
- в. Перші два твердження є правильними.
- г. Правильна відповідь не зазначена.

26. Область «Селезія» за Аахенським договором 1748 р. відійшла до складу...

- а. Франції.
- б. Англії.
- в. Пруссії.
- г. Австрії.
- д. Росії.

27. Як називався мирний договір, яким завершилася російсько-турецька війна 1768-1774 рр.?

- а. Кючук-Кайнарджийський.
- б. Бухарестський.
- в. Яський.
- г. Чесменський.

д. Адріанопольський.

28. За умовами Кючук-Кайнарджийського (1774) і Ясського (1791) договорів до Російської держави відійшли великі території:

- а. Північного Причорномор'я
- б. Північного Причорномор'я і Приазов'я
- в. Північне Причорномор'я, Приазов'я, частина Закавказзя

29. У XVIII ст. загальноприйнятою мовою дипломатичних відносин була:

- а. Англійська.
- б. Латинська.
- в. Французька.
- г. Німецька.

30. В якому році Річ Посполита припинила своє існування?

- а. 1772 р.
- б. 1783 р.
- в. 1793 р.
- г. 1795 р.
- д. 1799 р.

Приклади підсумкових тестових завдань (2 семестр)

ВАРІАНТ №1

1. У якому році Б. Франклін розпочав свою дипломатичну кар'єру?

- а. 1757; б. 1761; в. 1759; г. 1770.

2. Як називався мирний договір, укладений між Францією та Австрією у 1797 р.?

- а. Люневільський; б. Паризький; в. Ам'єнський; г. Кампо-Формійський.

3. У якому році Наполеон I. Був призначений першим консулом?

- а. 1789; б. 1790; в. 1799; г. 1798.

4. До якої країни Талейран був змушений емігрувати у 1794 р.?

- а. США; б. Канада; в. Росія; г. Великобританія.

5. Чиї це є роки життя (1754-1838 рр.)?

- а. Наполеона I; б. Талейрана; в. О. Горчакова; г. О. Бісмарка.

6. У якому році був проведений Троппауський конгрес?

- а. 1818; б. 1819; в. 1820; г. 1823.

7. Як називався мирний договір. Який був підписаний після російсько-турецької війни (1806-1812 рр.)?

- а. Бухарестський; б. Адріанопольський; в. Петербурзький; г. Лондонський.

8. У якому році були підписані російсько-австрійські конвенції «про недоторканність Османської імперії»?

- а. 1832; б. 1833; в. 1836; г. 1837.

9. З якою країною Російська імперія воювала упродовж з 1804-1813 рр.?

а. Австрія; б. Франція; в. Персія; г. Швеція.

10. Які країни підписали Рейхштадську угоду (1876 р.)?

а. Росія і Туреччина; б. Росія і Австрія; в. Росія і Франція; г. Туреччина і Англія.

Документ (10 б.) (варіативно):

Ст.. V. Його величність імператор...погоджується на те, що Французька республіка володітиме ... колишніми венеціанськими островами Леванта, а саме: Корфу, Занте, Кефалонія, Мауре, Чепіго та іншими.

Ст.. VI. Французька республіка погоджується на те, щоб його величність імператор і король володів ...нижченаведеними країнами, а саме: Істрія, Далмація, колишні венеціанські острови в Адріатиці, Бокко-ді-Каттаро, місто Венеція і лінія..

Відповідь: **назва договору**

Які країни підписали

Рік укладання

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Використання проєктора та ноутбука. Використання загальноуніверситетської навчальної платформи Moodle 3.

5. Підсумковий контроль

5.1. Перелік запитань до заліку (1й семестр)

1. Місце та роль курсу «Історія міжнародних відносин» в системі фахових дисциплін. Поняття «Дипломатія».
2. Міжнародні відносини Єгипту у II – на початку I тисячоліття. Договір Рамзеса II та Хаттусиля III 1296 р. до н.е.: зміст та умови укладання.
3. Зовнішня політика та дипломатія Ассирії.
4. Міждержавні відносини Стародавньої Індії. Зовнішня політика Держави Маур'їв (317-180 рр. до н.е.).
5. Принципи індійської зовнішньої політики та дипломатії за «Артхашастрою».
6. Міждержавні відносини Стародавнього Китаю: внутрішньокитайська та зовнішня дипломатія. Особливості зовнішньої політики Китаю епохи імперії Цинь.
7. Принципи зовнішньої політики Китаю за відомим твором Сунь У (Сунь-цзи) «Мистецтво війни».
8. Міждержавні відносини гомерівського часу (XI-IX ст. до н.е.) та періоду архаїчної Греції (VIII-VI ст. до н.е.).
9. Загальна характеристика міжнародних відносин Стародавньої Греції класичного періоду (V-IV ст. до н.е.). Основні форми міжнародних зв'язків.
10. Виникнення та формування Перського царства. Зовнішня політика Перської держави Ахеменідів (VI-IV ст. до н.е.).
11. Міждержавні відносини та дипломатія Греції часів греко-перського протистояння (500-449 рр. до н.е.). Створення Делоського морського союзу.
12. Дипломатія Греції періоду спартано-афінського протистояння (457-404 рр. до н.е.).
13. Міждержавні відносини Елліністичного Світу. Виникнення, розквіт і розвал Македонської імперії (IV-III ст. до н.е.).
14. Становлення Римської держави (VIII-V ст. до н.е.). Основні форми дипломатії Стародавнього Риму.
15. Римсько-карфагенське протистояння (264-146 рр. до н.е.).
16. Загарбницька зовнішня політика Римської Республіки у III-I ст. до н.е. Дипломатія Юлія Цезаря.
17. Міждержавні відносини та дипломатія Риму часів розквіту імперії (I ст. до н.е. – II ст. н.е.).
18. Особливості дипломатії Риму з варварами (III-V ст.). Падіння Римської імперії.
19. Велике переселення народів у міжнародних відносинах Європи IV-VII ст. Створення перших варварських королівств (V-VI ст.).
20. Германські племена у міжнародних відносинах Північної Європи (англи, сакси, юти та фризи). Формування політичної карти Великобританського острова.
21. Візантія та слов'янський світ у VIII-IX ст.
22. Роль Церкви у міжнародних відносинах доби середньовіччя.
23. Ключіський рух та боротьба імператорів і пап за інвеституру.
24. Боротьба між імператорами та папами в XII-XIII ст.
25. Занепад папського універсалізму.
26. Дипломатична служба римської курії.
27. Хрестові походи у міжнародних відносинах XI-XIII ст.
28. Рим і Київська Русь (X-XIV ст.). Участь Риму у боротьбі із Золотою Ордою.
29. Міжнародні відносини на українських землях у докиївську добу (I тисячоліття н.е.).
30. Русько-візантійські відносини X-XII ст.
31. Розширення міжнародних зв'язків Русі наприкінці X ст. Прийняття Руссю християнства та його вплив на міжнародні відносини.
32. Міждержавні відносини Русі з європейськими країнами у XI ст. «Шлюбна дипломатія».
33. Русь у міжнародних відносинах XII – першої половини XIII ст. Боротьба з Тевтонським орденом.

34. Зовнішня політика та дипломатія Галицького князівства у XIII-XIV ст. Відносини із Золотою Ордою.
35. Політичне становище Франції на межі X-XI ст. Зовнішня політика Капетингів в XI-XII ст.
36. Нормандське завоювання Англії. Зовнішня політика Англії в Європі в XI-XII ст. Початок завоювання Ірландії.
37. Утворення імперії Плантагенетів і наростання англо-французьких суперечностей у XII-XIII ст.
38. Німеччина у міжнародних відносинах Європи XI-XIII ст. Німецька колонізація Східної Європи.
39. Іспанія та Португалія у міжнародних відносинах XI-XIII ст. Реконкіста.
40. Італійські землі в європейських міжнародних відносинах XI-XIII ст. Італійська колонізація та розширення міжнародної торгівлі Італії.
41. Скандинавські землі у міжнародних відносинах XI-XIII ст. Загарбницькі походи скандинавів.
42. Політична ситуація у Східній Європі в XI-XIII ст.
43. Політична ситуація в Європі напередодні Столітньої війни. Головні вогнища міжнародних протиріч.
44. Загальні риси міжнародних відносин періоду Столітньої війни 1338-1471 рр. Феномен Жанни д'Арк.
45. Створення Іспанського королівства та початок іспанської колонізації. Відкриття Х. Колумбом американського континенту.
46. Священна Римська імперія у XIV-XV ст.
47. Італійські республіки у міжнародних відносинах XIV-XV ст. Розширення італійської міжнародної торгівлі.
48. Дипломатія італійських держав XIV-XV ст. і формування їх дипломатичної служби.
49. Створення Швейцарського союзу та його роль у міжнародних відносинах Європи.
50. Міжнародні відносини Східної Європи у XIV-XV ст.
51. Церковні Собори XIV-XV ст.
52. Піратство та дипломатія у XV-XVI ст.
53. Дипломатична служба європейських держав у XIV-XV ст.: загальне та відмінне.
54. Загальна характеристика міжнародних відносин провідних держав Сходу у середині першого тисячоліття нашої ери (Китай, Японія, Індія).
55. Міжнародні відносини та дипломатія Китаю часів середньовіччя (VI-XVI ст.).
56. Утворення Монгольської імперії та основні напрямки її зовнішньополітичної експансії (XIII-XIV ст.).
57. Зовнішня політика Індії часів Делійського султанату та імперії Великих Моголів (IX-XVI ст.).
58. Становлення державності Японії та її зовнішньополітичні орієнтири часів середньовіччя.
59. Виникнення Османської держави. Наступ османів у XIV-XV ст. Ідеологія османських завоювань та дипломатична служба Османської імперії.
60. Антиосманські коаліції другої половини XV-XVI ст.
61. Відносини Османської імперії з Річчю Посполитою та Габсбургами на зламі XVI-XVII століть.
62. Османська імперія та європейські держави на початку Тридцятирічної війни.
63. Османська дипломатія у Східній Європі у 20-40-х роках XVII ст.
64. Турецько-татарська проблема в українській дипломатії другої половини XVII ст. «Козацька» дипломатія.
65. Великі географічні відкриття та розширення міжнародних зв'язків Європи (кінець XV – XVI ст.).
66. Італійські держави в європейських міжнародних відносинах XVI ст. Італійські війни. Дипломатія у творі Макіавеллі «Володар» («Державець»).

67. Реформація в Європі та її вплив на європейські міжнародні відносини. Аугсбурзький мир 1555 р.
68. Зовнішня політика Іспанії XVI ст. Іспано-англійське суперництво.
69. Зовнішня політика Англії часів Тюдорів. Початок колоніальних захоплень.
70. Французька монархія в європейських міжнародних відносинах XVI ст.
71. Польща у міжнародних відносинах Східної Європи XVI ст. Польсько-московське протистояння.
72. Зовнішня політика Московської держави XVI ст. Міжнародні ініціативи Івана IV Грозного.
73. Європейські міждержавні відносини напередодні Тридцятирічної війни. Основні вузли протистояння у роки Тридцятирічної війни.
74. Кардинал Ришельє як політик і дипломат.
75. Вестфальський конгрес: підготовка, проведення та результати. Вестфальський мир та Римська курія.
76. Вестфальська система міжнародних відносин: загальна характеристика та принципи взаємовідносин держав.
77. Зовнішня політика Англії. Англо-нідерландське суперництво.
78. Міжнародні відносини Франції часів Людовика XIV.
79. Священна Римська імперія та її зовнішня політика у другій половині XVII ст.
80. Активізація міжнародної політики Австрії у другій половині XVII ст. Приєднання Угорщини та Трансільванії.
81. Польща у міжнародних відносинах Східної Європи другої половини XVII ст. Польсько-російська боротьба за українські землі.
82. Зовнішньополітичні вектори Російської держави у другій половині XVII ст. Міжнародні ініціативи Петра I кінця XVII ст.
83. Османська імперія у міжнародних відносинах другої половини XVII ст.
84. Кримське ханство у міжнародних відносинах другої половини XVII ст.
85. Місце України у міждержавних відносинах Європи напередодні Визвольної війни 1648-1654 рр. Україно-кримські переговори.
86. Українська дипломатія періоду Визвольної війни. Зборівський та Білоцерківський договори з Польщею.
87. Зовнішньополітичні зносини Гетьманщини з Москвою. Переяславська угода: підготовка, підписання, зміст, різні точки зору на цю подію.
88. Організація дипломатичної служби Гетьманщини.
89. Дипломатія періоду Руїни. Обмеження зовнішньополітичної свободи Гетьманщини з боку Москви.
90. Дипломатична «гра» Івана Мазепи та її наслідки.
91. Війна за іспанську спадщину: причини, хід, результати. Зміст Утрехтського, Баденського, Раштадтського та «Бар'єрного» договорів 1713-1715 рр.
92. Міжнародна ситуація у Балтійському регіоні напередодні Північної війни. Антишведська коаліція 1699 р.
93. Північна війна: причини, хід, результати. Стокгольмські договори 1720 р. та Ніштадтський мирний договір 1721 р.
94. Європейські міжнародні відносини на межі XVII-XVIII ст.: загальна характеристика.
95. Зовнішня політика Англії у першій половині XVIII ст. Англо-французьке та англо-іспанське протистояння.
96. Австрійська зовнішня політика у першій половині XVIII ст. Війна за австрійську спадщину (1740-1748 рр.). Аахенський мир 1748 р.
97. Польща у міжнародних відносинах першої половини XVIII ст. Боротьба за польський престол (1733-1735 рр.).
98. Головні стратегічні напрямки зовнішньої політики Російської держави першої половини XVIII ст.

99. Посилення міжнародної ролі Росії в європейських справах у 1725-1750 рр. Белградський мир 1739 р.
100. Колоніальна боротьба першої половини XVIII ст. Просування Росії на Схід.
101. Семирічна війна: причини, хід, результати. Паризький договір і Хубертусбурзький мир 1763 р.: дипломатична підготовка та результати.
102. Головні напрямки зовнішньої політики Російської імперії за часів Катерини II. Катерина II як дипломат та методи її дипломатії.
103. «Чорноморське» питання у зовнішній політиці Росії другої половини XVIII ст.
104. Російсько-шведська війна (1788-1790 рр.): причини, хід, результати. Верельський мирний договір 1790 р.
105. «Польське» питання у зовнішній політиці та дипломатії Росії XVIII ст. Три поділи Польщі.
106. Розвиток дипломатичних установ Російської імперії (кінець XVII – XVIII ст.).
107. Зовнішня політика Англії другої половини XVIII ст. Дипломатія Уільяма Пітта Молодшого.
108. Криза французької дипломатії напередодні 1789 р.
109. Посилення Пруссії та її зовнішня політика: Троїста ліга (1788 р.); Прусько-австрійське суперництво та Тешенський конгрес (1779 р); Союз північнонімецьких князів (1786 р.).
110. Колоніальні війни другої половини XVIII ст.
111. Війна Північноамериканських штатів за незалежність та Європа.
112. Міжнародна ситуація в Європі напередодні Великої Французької революції 1789 р.
113. Міжнародні відносини Китаю у XVII-XVIII ст.
114. Міжнародні відносини та зовнішня політика Японії у XVI-XVIII ст. Політика «сакоку».
115. Корея у міжнародних відносинах XVII-XVIII ст.
116. Зовнішня політика Ірану у XVIII ст. Завойовницькі походи Надір-шаха (1733-1742 рр.).
117. Падіння міжнародного авторитету Індії часів великих Моголів (XVII – XVIII ст.). Завоювання Індії європейцями.
118. Зовнішня політика Османської імперії у XVIII ст. Захоплення турками Кавказу.
119. Міждержавні відносини на Африканському континенті (XVII-XVIII ст.).
120. Вплив дипломатії від стародавнього світу до XVIII ст. на подальший розвиток дипломатії та піднесення її ролі в системі сучасних міжнародних відносин.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність С 3 «Міжнародні відносини»

Семестр 1

Навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин»

ЗАЛКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Ключіський рух та боротьба імператорів і пап за інвеституру (10 балів).
2. Міжнародні відносини та дипломатія Китаю часів середньовіччя (VI-XVI ст.) (10 балів).
3. Розвиток дипломатичних установ Російської імперії (кінець XVII – XVIII ст.) (10 балів).

Затверджено на засіданні

кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Протокол № ____ від «__» _____ 2025 року

Завідувач кафедри _____

О.В. Шевчук

Екзаменатор _____

О.П. Тригуб

5.2 Перелік питань до іспиту (2 семестр)

1. Загальна характеристика міжнародних відносин та зовнішньої політики в нові часи (1789-1918 рр.)
2. Вхід США в систему міжнародних відносин.
3. Зовнішня політика європейських держав в період Великої Французької революції.
4. Дипломатія Наполеона до Тільзита.
5. Європейська дипломатія від Тільзита до загибелі імперії Наполеона..
6. Підготовка Віденського конгресу. Позиції Олександра I, Меттерніха, Галейрана, Кестльєрі.
7. Дипломатична боротьба навколо польсько-саксонського і німецького питань. Таємний Віденський договір 1815 р.
8. Заключний акт Віденського конгресу (9 червня 1815 р.). Віденський регламент 1815 р.
9. Утворення “Священного союзу”.
10. Російсько-турецька війна 1806-1812 рр. Бухарестський мирний договір (28 травня 1812 р.).
11. Повстання в Греції (1821). Петербурзький протокол (1826).
12. Російсько-турецька війна 1828-1829 рр. Адріанопольський мирний договір.
13. Турецько-єгипетський конфлікт 1832-1833 рр. і роль Росії;
14. Союзний договір між Росією та Османською імперією (1833) й російсько-австрійські конвенції “про недоторканість Османської імперії” (1833);
15. Лондонські конвенції 1840-1841 рр.
16. Початок дипломатичної кар’єри Луї Наполеона (1848-1852).
17. Дипломатія Франції у часи Кримської війни (1853-1856).
18. Європейська політика Наполеона III у другій половині 1850-х – 1860-і роки.
19. Перегляд умов Паризького трактату 1856 р.
20. Франко-німецькі відносини після Франкфуртського миру.
21. Союз трьох імператорів.
22. Дипломатична діяльність європейських держав щодо польського повстання 1863 р.
23. Франко-німецький конфлікт 1874 р. та місія Радовіца.
24. Дипломатія О.М. Горчакова 1856-1870 рр.
25. Дипломатичний триумф О.М. Горчакова: циркуляр 1870 р. та Лондонська конвенція 1871 р. щодо Чорноморських проток.
26. Росія та франко-німецькі відносини 1870-х рр. Союз трьох імператорів.
27. Дипломатична підготовка російсько-турецької війни 1877-1878 рр.: Рейхштадтська угода (1876) і Будапештська конвенція (1877 р.).
28. Дипломатична поразка у Берліні й відставка О.М. Горчакова.
29. Лондонський протокол та початок російсько-турецької війни 1877-1878 рр. Дипломатична ситуація під час війни.
30. Умови Сан-Стефанського мирного договору.
31. Загострення протиріч між великими державами під час східної кризи.
32. Берлінський конгрес та його рішення.
33. Д. Андраші і зовнішньополітична позиція Австро-Угорщини в другій половині 1870-х рр. Австро-німецький договір 1879 р.
34. Бісмарк як дипломат.
35. Берлінські переговори 1871 р. та відновлення Союзу трьох імператорів.
36. Італо-німецьке зближення. Укладення Троїстої угоди та її наслідки для Європи.
37. Болгарська криза 1885-1886 рр. і позиції великих держав.
38. Колоніальна політика Франції в останній третині XIX ст. Загострення протиріч між великими державами.
39. Погіршення російсько-німецьких відносин у другій половині 1980-х – на початку 1890 рр.).
40. Франко-російський союз 1891-1893 рр.
41. Дипломатична ситуація в Європі наприкінці XIX ст.

42. Англо-американські відносини наприкінці XVIII – на початку XIX ст.
43. Доктрина Монро та європейська дипломатія;
44. Американсько-мексиканська війна 1846-1848 рр. та її наслідки;
45. Дипломатичні відносини під час громадянської війни у США (1861-1865рр.).
46. Іспано-американська війна, її результати і наслідки;
47. Доктрина Хея.
48. Японсько-китайська війна 1894-1895 рр.
49. Політика європейських держав у Китаї (кінець XIX ст.). Доктрина Хея.
50. Фашодський інцидент.
51. Питання про будівництво Багдадської залізниці.
52. Іспано-американська війна.
53. Договір про Панамський канал.
54. Загострення англо-німецьких суперечностей в кінці XIX – на початку XX ст.
55. Російсько-японська війна. Портсмутський мир.
56. Утворення Антанти.
57. Марокканські кризи.
58. Англо-німецьке морське суперництво.
59. Італо-турецька війна.
60. Боротьба за Балкани і Туреччину на початку XX ст.
61. Перша Балканська війна.
62. Друга Балканська війна. Бухарестський мир.
63. Сараєвське вбивство.
64. Австро-угорський ультиматум Сербії. Ставлення європейських держав до цього ультиматуму.
65. Плани воюючих сторін у Першій світовій війні.
66. Вступ у I Світову війну Японії, Туреччини, Болгарії, Італії і Румунії.
67. Вступ у I світову війну США. Становище країн Антанти та Четверного союзу в 1917 р.
68. Радянсько-німецькі переговори в кінці 1917 – на початку 1918 рр. Укладення Брестського миру.
69. Комп'єнське перемир'я. Капітуляція Німеччини.
70. Основні підсумки Першої світової війни.
71. Паризька мирна конференція і становлення Версальської системи міжнародних відносин.
72. Версальський мирний договір з Німеччиною.
73. Створення Ліги Націй, її статут.
74. Вашингтонська конференція.
75. Генуезька конференція. Рапалльський договір.
76. Лозаннська конференція та її договори.
77. Міжнародне визнання СРСР.
78. Пакт Бріана-Келлога.
79. План Дауеса.
80. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини.
81. План Юнга і кінець репараційної системи.
82. Зовнішньополітичні ініціативи Радянського Союзу у 1929-1933 рр.
83. Експансія Японії в Китаї і створення вогнища війни на Далекому Сході.
84. Агресія Італії проти Ефіопії.
85. Громадянська війна та воєнна інтервенція в Іспанії. Позиції великих держав.
86. Напад Японії на континентальний Китай і позиція СРСР.
87. Аншлюс Австрії Німеччиною і загострення політичного становища в Європі.
88. Мюнхенська конференція західних держав та її наслідки.
89. Розчленування Чехословаччини Німеччиною.
90. Англо-франко-радянські переговори 1939 р.
91. Пакт про ненапад між СРСР і Німеччиною.

92. Підготовка Німеччини до війни з СРСР. Заходи Радянського Союзу по зміцненню своєї обороноздатності.
93. Напад фашистської Німеччини на СРСР і початок створення антигітлерівської коаліції.
94. Вступ США у Другу світову війну і завершення формування антигітлерівської коаліції.
95. Тегеранська конференція.
96. Ялтинська конференція.
97. Утворення ООН.
98. Розгром фашистської Німеччини. Потсдамська конференція.
99. Розгром Японії. Історичне значення перемоги Об'єднаних націй у Другій світовій війні.
100. Наслідки Другої Світової війни на тогочасну арену міжнародних відносин.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність С 3 «Міжнародні відносини»

Семестр 1

Навчальна дисципліна «Історія міжнародних відносин»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Політика європейських держав у Китаї (кінець XIX ст.). Доктрина Хея (14 балів).
2. Радянсько-німецькі переговори в кінці 1917 – на початку 1918 рр. (13 балів).
3. Пакт про ненапад між СРСР і Німеччиною (13 балів).

Затверджено на засіданні

кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2025 року

Завідувач кафедри _____ **О.В. Шевчук**
 Екзаменатор _____ **О.П. Тригуб**

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів є важливою складовою навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Процес контролю передбачає декілька етапів:

- 1) перевірку (виявлення рівня отриманих студентами знань, умінь і навичок);
- 2) оцінювання (вимірювання рівня знань, умінь і навичок і порівняння їх з певними стандартами, окресленими вимогами навчальної програми);
- 3) облік (фіксація результатів у вигляді оцінок, балів, рейтингу у журналі, заліковій книжці, залікових чи екзаменаційних відомостях).

Контролюючи навчально-пізнавальну діяльність студентів, викладач спрямовує свої зусилля на вирішення наступних завдань:

- ~ виявлення якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня відповідності отриманих умінь і навичок цілям і завданням навчальної дисципліни;
- ~ виявлення труднощів у засвоєнні студентами навчальної інформації та типових помилок з метою їх корекції й усунення;
- ~ визначення ефективності організаційних форм, методів і засобів навчання;
- ~ діагностування рівня готовності студентів до сприйняття нового матеріалу.

Для ефективного контролю забезпечуються наступні вимоги до його організації:

~ **індивідуальний підхід** до оцінки навчальних успіхів студентів, що передбачає виявлення рівня знань, умінь і навичок кожного студента, вибору методів контролю з урахуванням індивідуальних особливостей особистості (типу темпераменту, здібностей, потенційних можливостей тощо);

~ **об'єктивність**, тобто максимально точне визначення рівня навчальних досягнень студентів та їх справедливої оцінки (незалежно від особистісного ставлення викладача до студента) на основі єдиних вимог до всіх студентів згідно критеріїв, окреслених навчальними програмами у відповідності із загальнодержавними стандартами;

~ **систематичність і системність** – здійснення постійного, цілеспрямованого контролю протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі з використанням поточних результатів (у тому числі модульних контрольних робіт) і тематичних перевірок і підсумкового контролю;

~ **гласність контролю** полягає в ознайомленні студентів з результатами перевірки рівня знань, їх аргументованій оцінці; обов'язковим визначенням тем і розділів програми, які підпорядковуються контролю, та термінів і засобів контролю;

~ **всебічність контролю** означає перевірку і оцінювання теоретичних знань, а також здатності студентів до їх застосовувати на практиці;

~ **дотримання етичних норм** полягає у педагогічній тактовності при аргументації оцінки, доброзичливості та делікатності при висловлюванні критичних зауважень, відчутті міри у заохоченні чи покаранні студентів;

~ **професійна спрямованість** контролю зумовлюється цільовою підготовкою спеціалістів у ВНЗ і має сприяти підвищенню мотивації до навчально-пізнавальної діяльності студентів – майбутніх фахівців.

У перевірці знань з предмету «Історія міжнародних відносин» передбачаються такі види контролю:

поточний (відповіді на семінарах, тестування, самостійна робота),

підсумковий (залік та іспит).

Семестровий контроль проводиться у формі заліку у першому семестрі та іспиту у другому семестрі. **Семестровий залік / іспит** – форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр чи курс, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу.

Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним більшості робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни та наявності у підсумку не менше 30 балів до заліку, 20 балів – до іспиту.

Графік контрольних заходів і рейтингова шкала оцінювання (1 семестр)

№	Вид діяльності (завдання)	Кількість балів
1.	Усні відповіді на семінарських заняттях (максимальна кількість балів за відповідь на семінарі 5 б.; з розрахунку, що студент може з 15 семінарів протягом курсу дати не менше 8 відповідей, то $8 \times 5 = 40$ балів)	40
2.	Підсумкове тестування (10 питань по 3 бали, $10 \times 3 = 30$ б.)	30
3.	Залік	30
	Всього	100

Графік контрольних заходів і рейтингова шкала оцінювання (2 семестр)

№	Вид діяльності (завдання)	Кількість балів
1.	Усні відповіді на семінарських заняттях (максимальна кількість балів за відповідь на семінарі 5 б.; з розрахунку, що студент може з 16 семінарів протягом курсу дати не менше 8 відповідей, то $8 \times 5 = 40$ балів)	40
2.	Тестування (10 питань по 1 б.)	10
3.	Самостійна робота	10
4.	Іспит	40
	Всього	100

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід у його організації.

При цьому враховується:

- ~ розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- ~ самостійність мислення;
- ~ використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- ~ правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- ~ чіткість і завершеність викладу;
- ~ мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента на семінарі:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- ~ студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- ~ правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- ~ висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- ~ відповідь чітка та завершена;
- ~ мова добра.

Оцінка 4 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
при доборі фактів припускається незначних помилок;
власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
порушує логіку викладу;
відповідь недостатньо самостійна;
аргументація слабка;
є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться у разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів – за вимогами до семінарських занять

Критерії оцінювання знань на заліку / іспиту

1. Оцінка «90-100» (зараховано / відмінно) ставиться в тому разі, коли:

а) відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується у просторі та часі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає закономірності визначення та реалізації зовнішньополітичного курсу держави;

б) студент має навички користування документами, картами, схемами, довідниками; статистичний матеріал може втілити в схемах, діаграмах, графіках, вміє складати порівняльні таблиці;

в) відповідь дає грамотною українською літературною мовою, без русизмів, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу та 2-3 помилки мовностилістичного характеру.

2. Оцінка «75-89» (зараховано / добре) ставиться в тому разі, коли:

а) відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, орієнтується у просторі і часі, допускаючи при цьому 1-2 помилки, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає основні закономірності історичного розвитку держав, у деяких випадках нечітко формулюючи їх;

б) студент має навички користування документами, картами та іншими наочними посібниками, складає графіки, схеми, діаграми, таблиці, допускаючи при цьому незначні помилки;

в) відповідь дає в цілому грамотною українською літературною мовою, але допускає русизми, стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки (не більше 5-6).

3. Оцінка «60-74» (зараховано / задовільно) ставиться в тому разі, коли:

а) студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у просторі і часі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу історичного розвитку держав, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні

положення та причинно-наслідкові зв'язки;

б) слабо орієнтується у хронології, допускає помилки при складанні таблиць, графіків, схем, діаграм;

в) при викладі українською мовою допускає помилки, русизми, що свідчить про недостатню його мовну культуру.

4. Оцінка «0-59» (не зараховано / незадовільно) ставиться у тому разі, коли:

а) студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу, не орієнтується у просторі і часі, не вміє визначити причинно-наслідкові зв'язки, сформулювати основні віхи розвитку міжнародних відносин провідних держав світу;

б) не орієнтується у хронології, не може побудувати графік, схему, діаграму;

в) відповідь безграмотна з точки зору української мови;

г) студент відмовляється відповідати на поставлені питання.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81	Добре	C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66	Задовільно	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

7. Список рекомендованої літератури

Базова:

1. Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Київ : Vivat, 2021. 256 с.
2. Брусиловська О. І., Максименко І. В., Покась М. С. Історія міжнародних відносин 1640–1914 : навч.-метод. посіб.; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ф-т міжнар. відносин, політології та соціології. Одеса : Астропринт, 2022. 279 с.
3. Булик М. В., Гаврилова Н. В. Міжнародні відносини та зовнішня політика Китаю в історичній ретроспективі : навч. посіб. [для студентів-міжнародників, істориків та ін.] ; М-во освіти і науки України, Маріуп. держ. ун-т, Іст. ф-т. Київ : Ліра-К, 2021. 232 с.
4. Вовчук Л. А., Тригуб П. М. Історія міжнародних відносин (1789-1945 рр.) : метод. рек. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2025. 112 с. (Методична серія; вип. 451).
5. Головченко В., Матвієнко В. Дипломатична історія України : підручник; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. Київ : Ніка-Центр, 2018. 419 с.
6. Гуржій О., Реєнт О. У лабіринтах української дипломатії. Від князівської доби до початку ХХ століття. Київ : Арій, 2023. 350 с.
7. Зінченко А.Л. Історія дипломатії від давнини до початку нового часу : навч. посіб. Київ: РВЦ «Проза», 2005. 560 с.
8. Історія міжнародних відносин 1789-1918 рр. Ч. II: Навчальний посібник / Укл. П. М. Тригуб.. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 384 с.
9. Історія міжнародних відносин: підруч. / І.В. Алексеєнко, А.Х. Маргулов, І.А. Єремєєва, М.В. Несправа. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с.
10. Лиман С., Парфіненко А. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2024. 699 с.
11. Матлай Л. С. Дипломатія України : навч. посіб. ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 258 с.
12. Смолій В., Степанков В., Горобець В., Чухліб Т. Дипломатія Українського Гетьманату в міжнародних політичних комбінаціях Раннього Нового часу. Київ : Ін-т історії НАН України, 2022. 511 с.
13. Чухліб Т. Козацька Україна на міжнародній арені. Київ : Арій, 2023. 351 с.

Допоміжна:

14. Булик М.В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навч. посібник. Маріуполь: МДУ, 2017. 274 с.
15. Велика війна 1914–1918: витоки, характер, наслідки: монографія / наук. ред. С.С. Трояна. Київ: Кондор, 2018. 536 с.
16. Головка О. Б. Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.) : [монографія] ; НАН України, Ін-т укр. археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ : Академперіодика, 2021. 598 с.
17. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. Київ : Основи, 1999. 903 с.
18. Енциклопедія українознавства: У 20 т. Мюнхен: 1948-1954.
19. Зінченко А. Л. Історія дипломатії від давнини до початку нового часу : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2002. 564 с.
20. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики: ХХ-початок ХХІ ст. : Навчальний посібник / [В.Ф. Салабай, І.Д. Дудко, В.Борисенко, М.П.Чуб]. Київ: КНЕУ, 2006. 368 с.
21. Котляр М. Ф. Історія дипломатії Південно-Західної Русі ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Київ : [б.в.], 2002. 247 с.
22. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Київ, 1996.
23. Нариси з історії дипломатії України ; відп. ред. В. А. Смолій. Київ : Видавничий Дім "Альтернативи", 2001. 736 с.
24. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року). Київ: Либідь, 1999.
25. Орелецький В. Дипломатичний церемоніал // Наукові праці Українського Вільного

- університету в Празі. Прага, 1942.
26. Перша світова війна у фокусі історії (дипломатичні та політичні колізії Великої війни) : монографія / наук. ред. д.і.н., проф. С.С. Трояна. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 352 с.
 27. Перша світова війна у фокусі «плинної нестабільності»: міжнародна і внутрішня політика : монографія / наук. ред. проф. С. Трояна. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 280 с.
 28. Перша та Друга світові війни в історії людства : [до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн] : монографія / Дипломат. акад. України при МЗС України ; [Віднянський С. В. та ін. ; наук. ред. С. С. Трояна]. Київ : Пріоритети, 2014. 314 с.
 29. Пик С. М. Таємна дипломатія і розвідка у міжнародних відносинах : підручник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 491 с.
 30. Сарнацький О. П. Міжнародні відносини та світова політика (пер. пол. XVII ст. – 1918 р.) : [навч. посіб.]. Запоріжжя : Інтер-М, 2015. 397 с.
 31. Саблук В. Україна – Італія: Архіви про початки дипломатичних зносин // Київська старовина. 2002. № 1. С. 88-92.
 32. Троян С., Валюх Л., Плюта Н. Англо-франко-німецьке колоніальне протистояння в Африці (остання третина XIX ст.) : монографія. Київ : Кондор, 2016. 245 с.
 33. Турчин Я. Б., Демчишак Р. Б., Матлай Л. С. Історія міжнародних відносин (1914-2015) : навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2016. 139 с.
 34. Турчин Я. Б., Демчишак Р. Б., Плазова Т. І. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 140 с.
 35. Українська дипломатична енциклопедія: в 2-х т. Т. 1-2. Київ, 2004.
 36. Хижняк А.І. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009. 224 с.
 37. Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика, 1917-1945 рр. Київ, 1997.
 38. Чухліб Т. В. Козаки і татари. Українсько-кримські союзи 1500-1700-х років ; [відп. ред. В. Смолій]. Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. 272 с.
 39. Чухліб Т. В. Магнат, козак і гайдамака. Боротьба за владу Русі-України з Коронаю Польською (1569-1769 рр.) ; [відп. ред. В. Смолій] ; НАН України, Ін-т історії України, Гетьман. фонд ім. Петра Дорошенка, Ін-т козацтва ім. Степана Бандери. Київ : Києво-Могилянська академія, 2018. 253 с.
 40. Carvalho Benjamin de, Lopez Costa Julia, Leira Halvard. Routledge Handbook of Historical International Relations. London-New York: Routledge, 2021.
 41. Ringmar, Erik. History of International Relations. Cambridge: Open Book Publishers, 2019.